

KASTEEL d'URSEL

MAGAZINE

Driemaandelijke uitgave van de Provincie Antwerpen/Kasteel d'Ursel, Hingene | 16de jaargang # 61 | februari-maart-april 2020

THE AFTERNOON

© Cecilia Paredes

Beste Vriend,

We kunnen dit nieuwe jaar niet beginnen zonder nog even terug te kijken naar wat er op het einde van het vorige jaar allemaal gebeurd is in Hingene. Ik heb de voorbereidingen voor Kerstmagie van op afstand mee gevolgd en wilde zeker ook het eindresultaat komen bewonderen. Op zaterdag 7 december om 14 uur startte de eerste theaterwandeling en werd mijn kaart – enigszins toevallig – als allereerste gescand. Het gaf me een premièregevoel en hoewel ik geen kinderen had meegebracht, heb ik toch erg genoten van de prachtige decoraties, de fijne familievoorstelling en de gezellige Winterbar. Het is fenomenaal wat deze vrijwilligers gerealiseerd hebben en het moet veel voldoening geven dat er meer dan 7000 grote en kleine bezoekers naar zijn komen kijken.

Ook op het vlak van de gemeenschapsvorming rond het kasteel heeft Kerstmagie zeker een stevige bijdrage geleverd. Dit voorjaar staan er enkele klassiekers op het programma: de Europaweken voor leerlingen van de lagere school, de internationale masterclass La Primavera Pianistica, een nieuwe historische danscursus en enkele mooie concerten in samenwerking met CC Ter Dilft. Tegelijk wordt er achter de schermen hard gewerkt aan de volgende grote zomertentoonstelling, *PRINT&PAINT. 350 jaar bloemen op katoen*. Dat is wat anders dan elfjes en rendieren, maar de combinatie van zeldzame wandbespanningen, topstukken uit het ModeMuseum en hedendaagse kunst zal jullie ongetwijfeld weten te inspireren!

Namens de deputatie,

JAN DE HAES

bevoegd voor toerisme, recreatie- en groendomeinen

COLOFON Kasteel d'Ursel
Wolfgang d'Urselstraat 9
2880 Hingene
www.kasteeldursel.be
T 03 820 60 10
info@kasteeldursel.be
IBAN BE54091018504797
BIC GKCCBEBB

Het magazine van het Kasteel d'Ursel is een uitgave van de deputatie van de provincieraad van Antwerpen:
Cathy Berx, gouverneur-voorzitter,
Luk Lemmens,
Kathleen Helsen,
Jan De Haes &
Ludwig Caluwé, leden
en Danny Toelen, provinciegriffier

Jaargang 16, nummer 61,
februari–maart–april 2020

Redactie: Koen De Vlieger-De Wilde en Veerle Moens,
met medewerking van Marcel De Cock en Clara De Decker

Vormgeving: Frederik Hulstaert

Druk: Antilope De Bie Printing, Duffel

Oplage: 5.300 exemplaren

Dit magazine werd gedrukt op milieuvriendelijk papier met FSC®-certificaat en verpakt in milieuvriendelijke folie.

ISSN 1781-4464

KASTEEL d'URSEL MAGAZINE

Blijf op de hoogte

Neem een gratis abonnement op dit Magazine via info@kasteeldursel.be of schrijf je in voor onze digitale nieuwsbrief via www.kasteeldursel.be. Zo krijg je automatisch de digitale versie van dit Magazine. Op onze website vind je ook alle Magazines die sinds 2005 zijn verschenen.

Kasteelheer voor één dag

Huur het kasteel en nodig je gasten uit in een schitterend kader. Tarieven en voorwaarden vind je op www.kasteeldursel.be.

Steun het kasteel

Dankzij onze projectrekening bij de Koning Boudewijnstichting is een gift aan het kasteel fiscaal aftrekbaar (vanaf 40 euro). Wil je helpen bij de verdere verfraaiing, de inrichting en het onderhoud van het kasteel en het park? Stort dan jouw gift op BE10 0000 0000 0404 met als gestructureerde mededeling 128/2740/00069. Alvast hartelijk dank!

Vrijwilligers feesten

Op vrijdag 25 oktober bedankten we onze kasteelvrijwilligers. Iedereen die bij de Kasteelfeesten, de zomertentoonstelling en de parkbar de handen uit de mouwen stak, was welkom voor een etentje in de vestibule. Een vijftigtal vrijwilligers waren aanwezig. De inzet, betrokkenheid en beschikbaarheid van onze vrijwilligers zijn een grote meerwaarde voor de werking van het kasteel. Dat bleek ten overvloede bij de realisatie van Kerstmagie (zoals je verderop in dit Magazine kan lezen).

Op vrijdag 31 januari volgde er dan ook een tweede bedankavond voor iedereen die Kerstmagie heeft mogelijk gemaakt: van decoratrices en decorbouwers over costumières, acteurs en dansers tot stewards en barmedewerkers. In een bomvolle vestibule werden ze ontvangen met een glas en enkele toespraken die overliepen van de appreciatie voor zoveel inzet. Dan was het tijd voor een buffet met gerechten uit de Winterbar, met als dessert uiteraard een lollywafel. Het werd een blij weerzien, met warme herinneringen aan en straffe verhalen over onze belevenissen in december.

Wil je zelf ook kasteelvrijwilliger worden? Stuur dan een mailtje naar info@kasteeldursel.be.

Directeur Koen De Vlieger en de vrijwilligers in de bibliotheek

Samen werken en samen leven Winterbal 1795–1815

Tijdens de week van 18 november waren vijf leerlingen van het zevende specialisatiejaar Tuinonderhoud en -aanleg van het Provinciaal Instituut voor Technisch Onderwijs (PITO) Stabroek aan de slag in het park. Ze hielpen met het opruimen van schade van de storm op 10 maart. Toen waaiden tientallen bomen omver. De gevaarlijkste situaties werden meteen aangepakt, maar minder dringende zaken moesten nog worden opgeruimd. 'Deze stageweek is een mooi voorbeeld van de unieke kansen die we als provinciaal onderwijs krijgen om samen te werken met onze provinciale instellingen', zegt leerkracht Wim Voet. 'De leerlingen kunnen op korte termijn veel werk leveren in een unieke lescontext. Alle betrokkenen varen er wel bij. Dankzij de samenwerking met andere provinciale diensten krijgen we mogelijkheden die anders praktisch of administratief veel moeilijker te realiseren zijn. Nu gaat alle aandacht naar wat echt telt: onze leerlingen opleiden en hen praktijkervaring bijbrengen.' De leerlingen logeerden in het Laathof, Centrum voor Jeugdtoerisme op het kasteeldomein. 'We werden er net als de voorbije twee jaar weer tot in de puntjes gesoigneerd', lacht Xavier Geerolf, technisch adviseur Tuinbouw. 'Een verblijf ter plaatse is ook een meerwaarde op sociaal vlak. De leerlingen moesten leren om als team te werken en als groep samen te leven.'

Op 23 en 30 november keerden we terug naar het einde van de 18de en het begin van de 19de eeuw. In Frankrijk was het de tijd van de revolutie, van Napoleon en zijn empire, in Engeland de periode van het regency. Dansmeester Lieven Baert leidde gasten uit België, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Italië, Hongarije, Engeland, Schotland, Zwitserland, Rusland en de Verenigde Staten door de passen en figuren van originele contredans en quadrilles. Fortepianist Anders Muskens en zijn ensemble Das Neue Mannheimer Orchester zorgden voor de muziek. In de spiegelzaal serveerden we een vroeg-19de-eeuws buffet en in het *quartier de la belle alcôve* kon je luisteren naar meer intieme concerten door Olaf van Hees.

Wil je op de hoogte blijven van onze historische danscursussen en het jaarlijkse Winterbal? Stuur dan een mailtje naar info@kasteeldursel.be.

‘Ik heb vele mooie vriendschappen zien ontstaan’

Kerstmagie begon allemaal in april, met een telefoontje van Simon de Merode, de eigenaar van het kasteel van Westerlo en de bezieler van Historalia. Of we net zoals de kastelen van Laarne, Sint-Truiden en Vlamertinge ook wilden meedoen met Kerstmagie, zo vroeg hij. Het was een eenvoudige vraag, maar we hadden geen idee wat er allemaal bij zou komen kijken.

We begonnen met een grote zoektocht naar vrijwilligers, want tijdens Kerstmagie werken meer dan tweehonderd mensen samen als acteurs, figuranten, decoratrices, decorbouwers, costumières, grimeuses, stewards of cateringmedewerkers. Gelukkig konden we terugvallen op een stevige basis van vrijwilligers die helpen met de Kasteelfeesten, de zomertentoonstellingen en de parkbar. Tijdens Kerstmagie waren ze opnieuw massaal op post en sommigen grepen zelfs hun kans om mee te spelen in de voorstelling. We konden ook rekenen op enkele acteurs die overkwamen uit andere kastelen, samen met enkele ervaren decorbouwers. Maar voor heel wat mensen was het de eerste keer dat ze in het kasteel als vrijwilliger aan de slag gingen. En hopelijk niet de laatste!

‘We hebben echt heel veel complimenten gekregen over de versiering van het kasteel, zegt Martine Van Keer, samen met Ingrid Van Bruyssel het hoofd van Team Decoratie. ‘Het geeft een goed gevoel dat zoveel mensen – en vooral kinderen – hebben genoten van ons werk. En dan bedoel ik het werk van de bijna veertig decoratrices die gedurende enkele weken een gigantische berg hebben verzet, vakkundig ondersteund door de mannen van het decor en de techniek. We gebruikten ongeveer 9000 kerstballen en -balletjes, 180 meter guirlandes, 110 lichtsnoeren en een 45-tal kerstbomen. Sommige teamleden waren er bijna elke dag en andere maar een paar uurtjes, maar met iedereen samen hebben we het klaar gekregen. Ik kan hen allemaal niet genoeg bedanken voor hun inzet en gedrevenheid. Ik vond het een waar genoegen om met hen te werken, het was een topteam!’

Kostuumverantwoordelijke Monique Vael moest het met heel wat minder hulp stellen. ‘Ik heb bijna alle kostuums alleen gemaakt, maar ik moet toegeven dat dat vooral mijn eigen schuld is. De kostuums die ik maak, zijn mijn kindjes en ik vind het erg moeilijk om iets uit handen te geven. Zo heb ik veel mensen afgeschrikt, behalve mijn trouwe assistenten Ria De Bie en Hilde Bulteel. Naast de morele en praktische steun, maakten zij de elfenmutsen en -schoenen en de rokjes voor de danseressen. Uiteindelijk hebben we alles netjes op tijd afgekregen en

ben ik blij dat ik mijn steentje heb kunnen bijdragen. Mij mogen ze altijd bellen voor een volgende keer!’

De voorstelling, *Paniek in het kerstkasteel*, werd geregisseerd door Heleen Van Aken. ‘Tussen 7 en 23 december hebben we alles samen maar liefst 250 keer gespeeld. Elk kwartier vertrok er immers een nieuwe groep met bezoekers. Zeker tijdens de laatste week waren zo goed als alle voorstellingen uitverkocht. Het was een enorm intensieve en vermoeiende periode, maar tegelijk ook heel tof. Ik heb vele mooie vriendschappen zien ontstaan: mensen die elkaar voor Kerstmagie niet kenden, brachten op het einde zelfs geschenkjes voor elkaar mee. Niet alleen voor het publiek en de organisatie, maar ook voor de hele ploeg vrijwilligers, was dit een geslaagd project.’

‘Voor sommigen acteurs, dansers of figuranten was Kerstmagie iets om toe te voegen aan een lange lijst van acteerervaring, voor anderen waren het eerste voorzichtige stapjes op de scène, maar iedereen heeft zich volledig gesmeten. Het resultaat was niets dan lof, positieve reacties en 7000 lachende gezichten. Dat is sowieso echt iets om allemaal ongeloflijk fier op te zijn. Van de teamspirit en hulpvaardigheid die leefde in alle kamers van ons prachtig versierde kasteel viel mijn mond soms open van verbazing. Iedereen met eigen bagage, drijfveer en ambitie, en toch één goedwerkend team vormen. Het was super mooi om dat te zien’, besluit Heleen. Terwijl de jongste acteurs amper zes jaar waren, was Fons Desmedt met zijn tachtig jaar de oudstermsdeken (en speelde hij uiteraard één van de drie kerstmannen die elkaar afwisselden). ‘Het was een fantastische, positieve ervaring op alle gebieden: organisatie, beleving, omkadering, samenwerking en vooral – naar mijn mening – het kerstgevoel dat primeerde: de hulpvaardigheid, vriendelijkheid en betrokkenheid van iedereen. Zelfs de kinderen die meespeelden, voelden zich echt thuis in het gebeuren. Aan alles zijn natuurlijk verbeteringen mogelijk, maar ik vond het echt de moeite waard om mee te doen en te genieten van de sfeer en de gezelligheid. Ik ben nog steeds verwonderd over het vlotte verloop van de voorstellingen en hoe het hele kasteel

in functie van Kerstmagie werd gezet, met aangepaste decoratie en belichting.’

Het decor, de kostuums, de grime en het theater vormden de ruggengraat van Kerstmagie, maar die bleef niet overeind staan zonder de inzet van de crewmedewerkers. De scanners die zorgden voor het onthaal, de stewards die de groepen begeleidden, de boekverkopers, de toilet dames, de castverzorgers achter de schermen en natuurlijk alle medewerkers van de Winterbar: ze waren allemaal even onmisbaar. De planning was een huzarenstukje, waarbij er bijna 400 shiften werden verdeeld onder 100 vrijwilligers. Dat is natuurlijk niet in één keer gelukt, maar telkens wanneer de nood hoog werd, volstond het om een mailtje te sturen en werden de gaten in de planning direct gevuld. Ook tijdens de voorstellingen ontpopten grimeuses zich moeiteloos tot stewards of barmedewerkers tot boekverkopers, allemaal voor de goede gang van zaken. Na de laatste voorstelling ging de deur van het kasteel op slot, zodat iedereen kon genieten van een welverdiende rust. In januari waren de dames van de decoratie en de heren van het decor opnieuw op post om alles op te ruimen, te verpakken en te stapelen. In amper drie dagen was de klus geklaard en stonden er twintig palletten klaar voor transport naar het magazijn van Historalia.

Maar hoe gaat dit nu verder? Wel, in 2021 komt Kerstmagie terug naar Hingene! Het evenement is veel te plezierig om het nooit meer te doen, maar wat zwaar om het elk jaar in het programma op te nemen. Na een evaluatie met alle teamverantwoordelijken en in samenspraak met Historalia hebben we daarom beslist om een jaartje over te slaan. Zo kunnen we ons – samen met onze vrijwilligers – concentreren op de vele andere activiteiten, met op kop de zomertentoonstelling *PRINT&PAINT*. We vernemen van Historalia dat er deze winter mogelijk een ander kasteel onze plaats zou innemen, maar die besprekingen zijn nog volop aan de gang. Eén ding is zeker: in december 2021 trakteren wij jullie opnieuw op een heerlijke portie Kerstmagie! ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel

Van 7 tot 23 december trakteerden we meer dan 7000 bezoekers op een heerlijke portie **Kerstmagie**. Een theatervoorstelling op kindermaat leidde hen door de prachtig gedecoreerde kamers van het kasteel. In een magisch decor gingen ze samen met enkele elfjes op zoek naar de verdwenen prinsesjes. Tijdens hun zoektocht kwamen ze mysterieuze personages tegen: een theedrinkende operazangeres, betoverde poppen, een gekke snoepjesprofessor en natuurlijk: de Kerstman zelf. Voor en na de theaterwandeling was iedereen ook welkom in de Winterbar. Dankzij onze meer dan 200 vrijwilligers werd het een onvergetelijk avontuur!.

Foto's © Pascal Saelens & Joris Ceuppens

© Joris Ceuppens

In 2019 won de 18-jarige Talmon Pachevsky uit Israël de Primavera Pianistica Competition. Normaal zou ze een solorecital brengen in het kasteel, maar wegens onvoorziene omstandigheden kon Talmon de reis niet maken. De Japanse Yasuyo Segawa, die de tweede prijs behaalde, zal op 15 maart haar plaats innemen. Ook zij speelt op topniveau, en daarvoor heeft ze niet meer nodig dan vijf vingers.

‘Er is niets dat mij gelukkiger maakt dan pianospelen. Ik was drie jaar oud toen ik voor het eerst achter een klavier kroop en ik wist meteen: dit is het. Muziek helpt me om mezelf uit te drukken, dat gaat bij mij vaak gemakkelijker met noten dan met woorden. Ik kan me geen leven zonder muziek voorstellen. Nochtans kom ik niet uit een muzikale familie. Alleen mijn grootvader zong graag en luisterde vaak naar muziek. Misschien heeft hij mij de liefde voor muziek doorgegeven. Nu deel ik die liefde met de rest van mijn familie en daar zijn ze me zeer dankbaar voor. Uiteindelijk is dat ook wat ik wil doen als muzikant: mijn liefde voor muziek delen en andere mensen gelukkig maken. Dat was het plan. Tot er op mijn zeventiende iets gebeurde. Ik herinner het mij nog alsof het gisteren was. Het was de zomer van 2005. Zoals altijd stond ik ’s morgens op en ging ik meteen achter mijn piano zitten om te oefenen. Maar

de wijsvinger van mijn rechterhand wou niet mee. Ik duwde een toets in, maar ik kreeg mijn vinger niet terug omhoog. Het voelde als een vervelende kramp. Aanvankelijk dacht ik dat ik misschien te weinig had geoefend de afgelopen tijd en dat dit gewoon mijn eigen schuld was. Maar de situatie verslechterde alleen maar en ik begreep dat dit niets met oefenen te maken had. Hoe hard ik ook m'n best deed, mijn rechterhand was plots waardeloos.’

Focale dystonie

‘Niet veel later ontdekte ik dat er een woord voor bestaat: focale dystonie, beter bekend als de muzikantenkramp. Toen ik de definitie las, wist ik meteen hoe laat het was: onwillekeurige spasmen en spiercontracties die onbedoeld bewegingen en/of houdingen veroorzaken in een lichaamsdeel dat direct betrokken is bij het bespelen van het muziekinstrument. In mijn geval dus mijn rechterhand. Maar

er was iets dat mij nog meer zorgen baarde. Het zinnetje onderaan in kleine letters: ‘Er is tot op heden nog geen effectieve behandeling voor focale dystonie gevonden.’ Van de ene dag op de andere stuwde mijn hele leven in elkaar. Ik had altijd gedroomd van een toekomst als pianiste, maar hoe zou ik ooit een grote pianiste kunnen worden als ik maar met één hand kan spelen? Alle mogelijke doemscenario’s doken op. Misschien moest ik maar iets helemaal anders gaan studeren. Ik houd van kinderen, misschien is kleuterleidster wel iets voor mij. Of ik kan muziektherapie gaan studeren, dan doe ik toch nog iets met muziek. Mijn motivatie was in die periode ver te zoeken, een tunnel zonder licht aan het einde. Tot in februari 2009.’

Keuze genoeg

‘Begin 2009 zag ik op televisie een reportage over een pianist die binnenkort in mijn geboortestad Hiroshima zou komen optreden. Een linkshandige pianist, net zoals ik! Eindelijk merkte ik dat ik niet alleen was. Ik ging naar het optreden en was zo onder de indruk dat ik hem nadien meteen heb gecontacteerd. Een paar maanden later gaf hij mij mijn eerste ‘linkshandige’ les. Pas toen besepte ik dat je ook met vijf vingers muziek kan maken. Er bestaat gelukkig ook een zeer uitgebreid repertoire voor linkshandige pianisten. Voor de Oostenrijkse pianist Paul Wittgenstein, de broer van filosoof Ludwig Wittgenstein, werd er prachtige muziek geschreven. Hij verloor in de Eerste Wereldoorlog zijn rechtarm en na het ongeluk droegen verschillende componisten een werk aan hem op: Maurice Ravel, Sergej Prokofjev, maar ook Benjamin Britten en Richard Strauss. Dat was een groot cadeau voor alle linkshandige pianisten. Maar ook daarnaast is er nog héél veel keuze, en de lijst blijft alleen maar groeien: pianoconcerto’s, kamermuziek, solostukken. Op dat vlak mogen we zeker niet klagen.’

Gediskwalificeerd

‘Alleen wedstrijden blijven vaak een uitdaging. Juryleden denken nog altijd in functie van tweehandige pianisten, vooral

wanneer ze het programma samenstellen. Ik wou ooit aan een grote internationale wedstrijd meedoen, maar in de laatste ronde moest je een pianoconcerto met groot orkest spelen. Helaas stond er op de keuzelijst geen enkel werk dat ik als linkshandige pianiste kon spelen. Zelfs niet het prachtige concerto voor linkerhand van Maurice Ravel. Ik had het gevoel dat ik gediskwalificeerd werd voor iets waar ik niets aan kan doen.’

‘Toch blijf ik het belangrijk vinden om aan zoveel mogelijk wedstrijden deel te nemen. Wedstrijden zijn een goede stimulans, je hebt meteen iets om naartoe te werken. Je breidt je repertoire uit, maar je leert ook nieuwe mensen kennen. Ik zie het ook een beetje als mijn taak om het repertoire voor linkshandige pianisten in het wedstrijd milieu te promoten. Over de *Primavera Pianistica Competition* had ik al veel goeie dingen gehoord. Ik had net enkele werken van Frederic Chopin ingestudeerd, dus dit was de ideale gelegenheid om die eens voor publiek te spelen. Ik had nooit verwacht dat ik naar huis zou gaan met de tweede prijs. Dat was een zeer fijne verrassing, maar het beste nieuws is dat ik mag terugkomen voor een solorecital. Ik heb een zeer afwisselend programma samengesteld met muziek van onder andere Bartok, Saint-Saëns en Verdi, maar ik speel ook iets van mijn favoriete Japanse componist: Takashi Yoshimatsu.’

‘De *Primavera Pianistica Competition* was mijn eerste keer in België. Veel tijd voor toeristische uitstapjes was er niet, maar van wat ik heb gezien was ik erg onder de indruk. Het domein rond het kasteel is prachtig, ideaal om te wandelen en je gedachten even te verzetten. Al wist ik eigenlijk al op voorhand dat België een land voor mij zou zijn. Voor ik optreed, eet ik altijd een stukje chocolade. Daar word ik gelukkig van en dat gevoel wil ik ook meenemen op het podium. Wanneer ik volgende keer naar België kom, sla ik meteen een hele voorraad in. Een voorraad geluk.’ ■

CLARA DE DECKER

Tijdens de Primavera Pianistica zijn er professoren uit de hele wereld te gast in het kasteel. In 2019 waren dat v.l.n.r.: Michal Tal (Israël), Agathe Leimoni (Griekenland), Michael Wladkowski (Frankrijk), Ayami Ikeba (Japan), Marina Pliassova (Noorwegen), Mauro Matteucci (Italië), Claudio Constantini (Spanje), Aquiles Delle Vigne (Argentinië), Yuval Admony (Israël).

CONCERT MET YASUYO SEGAWA

Zondag 15 maart 2020 · 11 uur
16 | 14 | 8 euro

Info en reservatie

CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

CONCERTEN

PRIMAVERA PIANISTICA COMPETITION

Dinsdag 17 maart, donderdag 19 maart en
zaterdag 21 maart 2020 · 20 uur
Vrije bijdrage (reservatie is nodig)

Tijdens drie concerten tonen de muzikanten hun kunnen aan het publiek. Voor elk recital selecteren de maestro's hun meest getalenteerde studenten en de allerbeste wordt op zaterdag bekroond. De concerten zijn een unieke gelegenheid om de concertpianisten van morgen vandaag al aan het werk te horen! Reserveren kan voor meerdere data. Na elk concert vragen we een vrije bijdrage, die wordt verdeeld onder de pianisten die hebben gespeeld.

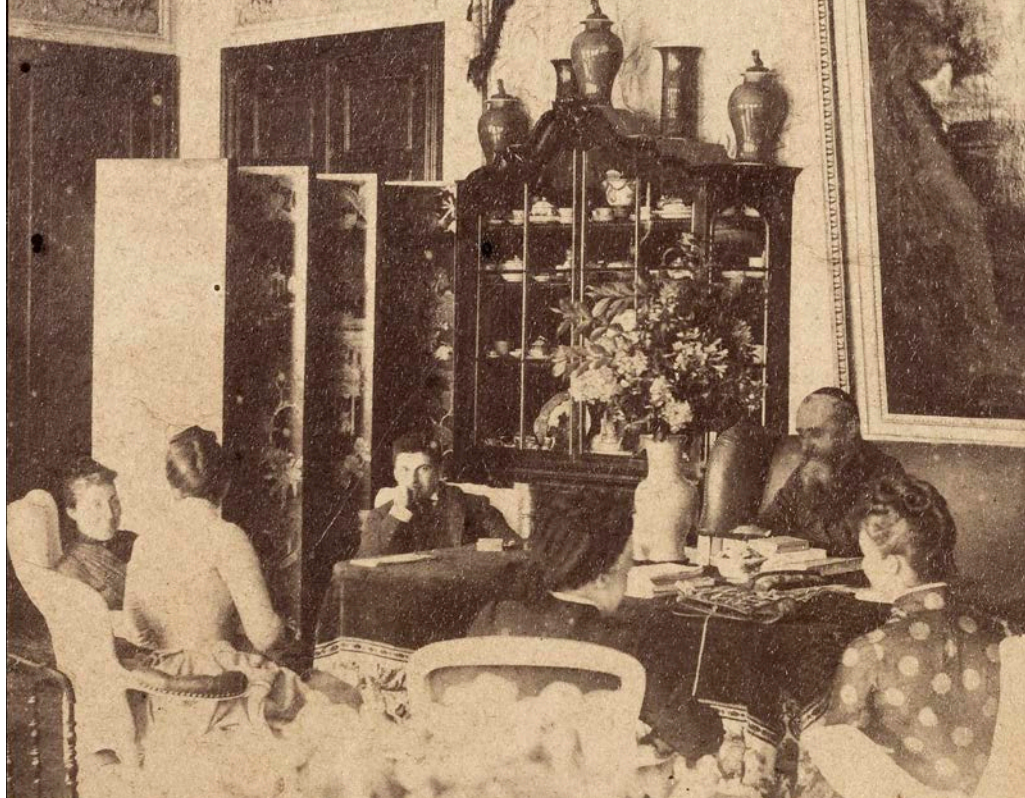
Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

Brand in het kasteel!

Eeuwenlang zorgden kaarsen, haarden en kachels voor licht en warmte in het kasteel. Brandgevaar loerde altijd om de hoek en begin juni 1903 scheelde het geen haar of het hele kasteel lag in de as.

We weten wat er gebeurde dankzij enkele brieven die Joseph, zesde hertog d'Ursel, schreef naar zijn moeder Henriëtte d'Harcourt en zijn broer Léo. Het vuur ontstond toen Alphonse in de open haard water kookte voor de schoonmaak. Alphonse Van Damme (1845–1925) – beter bekend als 'Fonske' – was al op elfjarige leeftijd voor de familie d'Ursel begonnen te werken. In 1883 werd hij bevorderd tot kastelein of conciërge van het kasteel. Samen met zijn kersverse echtgenote Thérèse Schuermans verhuisde hij naar de conciërgewoning tussen de walgracht en het dienstgebouw. Thérèse hield toezicht op het onderhoud en de strijk van het linnen. Dat was praktisch, want de linnenkamer (de *lingerie*) en de wasserij (de *blanchisserie*) bevonden zich in het naastgelegen dienstgebouw, waarin nu het Laathof is gevestigd. De conciërgewoning werd vermoedelijk begin 20ste eeuw gesloopt.

Maar even terug naar 1903, toen Fonske water kookte voor de schoonmaak. De haard bevond zich in de kelder, aan de rechterkant van de bijkeuken. Toen de conciërge even naar boven ging en door de vestibule liep, hoorde hij een vreemd

In september 1888 verpozen enkele familieleden in de grote salon. De oude wandbespanningen, deuren en deurstukken zijn goed te zien. © Privécollectie

geronk in de grote salon. De hele hoek tussen de toegangsdeur en de muur stond in brand! De vlammen reikten al tot aan het plafond. Maar dankzij de tegenwoordigheid van geest en de snelheid van Fonske werd een catastrofe vermeden. In plaats van naar buiten te lopen, riep hij vanuit het raam naar twee arbeiders in de tuin en naar Jan, die binnenshuis aan het werk was. Gelukkig waren alle emmers in het kasteel de vorige avond schoongemaakt en stonden ze nog in de vestibule. Met z'n vieren droegen ze emmers water aan en in vijf minuten was de brand geblust.

Net op tijd, want de schade was al aanzienlijk. De valse deur waartegen de theetafel stond, een deel van de toegangsdeur en de twee schilderijen boven de deuren: ze waren allemaal verloren. In de hoek tussen beide deuren was de parketvloer opgebrand en het vuur had de sierlijsten rond de wandbespanning geschroeid. De meubels hadden ze zo goed als onmiddellijk uit de kamer gedragen, dus die hadden geen schade opgelopen. En op de eerste verdieping was het parket beginnen te smeulen, maar daar waren ze erin geslaagd om het vuur tijdig te doven.

Wanneer Joseph d'Ursel 's avonds in Hingene arriveerde, stond de arme Alphonse nog te trillen als een espenblad en was zijn adjudant Jan verstijfd van schrik. De hertog probeerde hen zo goed mogelijk gerust te stellen. Voor de zekerheid vroeg hij hen wel om 's avonds in het kasteel te slapen, de ene op de benedenverdieping en de andere op de eerste verdieping, beiden voorzien van emmers met water. De volgende dag was Fonske al een beetje opgeknapt, hoewel hij geen oog had dichtgedaan. Bij nader inzien bleek de salon er toch iets slechter aan toe te zijn. Het plafond was helemaal zwart en de verf was gezwollen tot aan de poot van de biljarttafel. Het stuk van de wandbespanning net boven de porseleinkast was opgebrand. Er zou ook heel wat moeten worden afgebroken om de toestand van de muren te kunnen inschatten en de schade tussen de kelder en de parketvloer te herstellen.

Uiteindelijk moesten de hoek van de salon en het plafond helemaal worden gereconstrueerd. De verzekering keerde 1700 frank uit voor de schade, ruimschoots voldoende om alles te herstellen. Voor de redders was er een toelage van

Het roze Chinese behang en de spiegeldeuren geven de grote salon een heel ander uitzicht (1911) © Privécollectie

tachtig frank. De oorzaak van de brand bleek een onzorgvuldige herstelling aan de open haard in de kelder. Fonske vond dat de schoorsteen niet goed meer trok en had zelf een metselaar laten komen. Die had een stuk van de aangrenzende oven afgebroken en verkeerd weer opgebouwd. Toen de conciërge nadien het vuur aanstak, was hij nog opgetogen geweest over hoe goed de schoorsteen trok... In elk geval was het duidelijk de fout van Fonske, zo vond de hertog, want hij had de schoorsteen laten aanpassen zonder te controleren of het werk wel goed gedaan was. Anderzijds waren het ook zijn koelbloedigheid en daadkracht die het kasteel van de ondergang hadden gered. Als hij één seconde had gearzeld, één enkele minuut had verloren door buiten om hulp te gaan roepen, dan was zonder twijfel het hele kasteel afgebrand.

Hoewel de grote salon slechts in één hoek hersteld moest worden, kreeg de hele kamer een totaal ander uitzicht. Dat was mede het gevolg van het onverwachte overlijden van Joseph d'Ursel. Vier maanden na de brand kreeg hij op amper 55-jarige leeftijd een fatale beroerte. Zijn moeder

Henriëtte d'Harcourt had altijd het vruchtgebruik van het kasteel behouden, maar nam na het overlijden van haar zoon de drastische beslissing om haar rechten over te laten aan haar kleinzoon Robert, de nieuwe hertog. Hij was gehuwd met Sabine Franquet de Franqueville en zij ontfermde zich over de herinrichting van de salon.

De meest opvallende aanpassing was de vervanging van de oude wandbespanning door Chinees behangpapier. Vreemd genoeg was dat felroze papier – beschilderd met bamboe, bloemen, vogels en vlinders – al rond 1875 gemaakt in de Chinese havenstad Kanton. Bij aankomst in Hingene werden de nieuwe aanwinsten echter niet meteen opgehangen. In haar memoires schrijft Hedwige d'Ursel dat haar grootmoeder het zonde vond om de oude katoenen stoffen die er hingen te verwijderen: 'Elk jaar liet grootmoeder de rollen Chinees behang naar beneden halen, ze afrollen... en opnieuw opbergen op zolder, tot grote opluchting van *maman*, die altijd vreesde dat ze zouden worden beschadigd door ze op maat van de houten lambrisering in de salon te verknippen.

Gelukkig gebeurde er niets mee en vond *maman* ze intact. Opdat de tekeningen mooi zouden aansluiten fotografeerde ze elke band, nummerde ze en paste ze vervolgens in elkaar als een puzzel.'

Natuurlijk liet hertogin Sabine ook de hoogte van de lambrisering aanpassen. De oude deuren en de schilderijen die erboven hingen, werden allemaal vervangen door elegante spiegeldeuren, bekroond met een bijkomende boogvormige spiegel. Na afloop van de interieurwerken namen de meeste meubels hun vertrouwde plek weer in. In 1906, rond de tijd van de voltooiing van de salon, werd ook de dappere Alphonse gevierd. Niet voor zijn rol in de brandperikelen, maar wel ter gelegenheid van 'de 50ste verjaaring zijner in diensttreding bij de edele familie d'Ursel', aldus het *Nieuwsblad van 't kanton Puers*. 'Om 9 ure was er een plechtige dankmis, waarna wandeling door het algemeene bevlagde dorp; onder het feestmaal werden serenades gebracht door de Zangmaatschappij St. Cecilia en de fanfaren De Vlaamse jongens, en bij de gelukwensen zijner tegenwoordige meesters, voegden zich diegene zijner medeburgers, die hem alle achting toedragen, en hem gaarne nog vele jaren in dienst zouden zien van de familie d'Ursel, wier trouwe kastelein hij is.'

Alphonse en Thérèse kregen één dochter, Marie (1884–1934). In 1910 trouwde ze met Jef Raes (1887–1962), zoon van een mandenmakersbaas uit Hingene. Hij stond zijn schoonvader bij als conciërge. In 1925, kort voor zijn dood en bij de geboorte van Antonin d'Ursel, verkondigde Fonske trots dat hij 'zijn vijf hertogen' had gekend: Léon, Joseph, Robert, Henri en de kleine Antonin. Na zijn overlijden zette zijn schoonzoon Jef Raes de familietraditie verder. Op 14 november 1959 werd hij op zijn beurt gehuldigd voor zijn jarenlange dienst. Antonin, negende hertog d'Ursel, speldde hem een medaille op tijdens een plechtigheid in de grote salon, die een halve eeuw daarvoor had gebrand, was geblust en werd heringericht zoals we ze vandaag nog kennen. ■

KOEN DE VLIAGER-DE WILDE
Kasteel d'Ursel

Bodypainter Daniel 'Zimpha' Morena aan het werk tijdens de creatie van *The Letter*

'Stilte is het mooiste gezelschap'

In het najaar hadden we bijzondere gasten in het kasteel. De Peruviaans-Amerikaanse multimediakunstenares Cecilia Paredes en haar team vlogen over uit Philadelphia en New York om er twee nieuwe werken te maken voor onze tentoonstelling *PRINT&PAINT*. 350 jaar bloemen op katoen.

Cecilia Paredes (1950) werd geboren in Peru en woont al meer dan twintig jaar in de Verenigde Staten. Ze werd bekend met haar performances, sculpturen met vondsten uit de natuur en gerecycleerde materialen, maar nog het meest met haar foto's van in textiel gecamoufleerde lichamen. Bij onze eerste ontmoeting in augustus vorig jaar was ze meteen diep onder de indruk van wat ze te zien kreeg.

Cecilia Paredes: 'Het was alsof ik in een snoepwinkel terecht kwam toen ik de wandbekledingen met al die prachtige stoffen en kleurrijke patronen zag. Het voelde

alsof ik ze allemaal mocht proeven. Ze spraken zo tot mijn verbeelding dat ik op slag ging fantaseren. Wie zou er rondgelopen hebben in deze interieurs? Wie zou de stoffen ook gedragen hebben? Hoe zou hun leven er hebben uitgezien? Deze locatie ademt zoveel geschiedenis en straalt zoveel schoonheid uit. De vele activiteiten bieden wellicht ook troost aan al wie er in deze bijzondere tijd nood aan heeft.'

'Mijn oog viel meteen op twee stoffen die ik voor mijn werken zou kunnen gebruiken: een geometrische print uit de slaapkamer van een 19de-eeuwse graaf en een

kleurrijkere stof met exotische bloemen en vogels die ooit de wanden sierde van de kamer van de hertog. De tegenstelling tussen de twee stoffen vond ik boeiend: de ene is heel uitbundig met veel kleuren en verschillende tekeningen; de andere is meer ingetogen, heeft een beperkter kleurenpalet en is eerder strak en minimalistisch. Voor mij was het belangrijk dat ik de stoffen waar ik later mee aan de slag zou gaan, vooraf al even kon zien, kon voelen en ja, bijna proeven. En eerlijk gezegd, toen ik terug op het vliegtuig richting Amerika zat, wist ik al dat dit een fantastisch project zou worden.’

Wanneer Cecilia in oktober aan een solotentoonstelling in Madrid werkt, is dat meteen ook het ideale moment om de twee nieuwe kunstwerken te komen maken. In de tussentijd werden de stoffen die ze koos door vormgever Frederik Hulstaert digitaal bewerkt en in meerdere lopende meters geprint. Cecilia’s fantasie werd concreet en er kwam een concept. Het eindresultaat zijn twee foto’s die tijdens de tentoonstelling in de kamers met dezelfde stoffen te zien zullen zijn. *The Letter* wordt ook het affichebeeld van PRINT&PAINT. ‘Hiervoor liet ik me inspireren door een brief die twee jonge gravinnetjes in 1877 achter een collage verstoppen. Daarin beschrijven ze zichzelf – met de grote neus die hun familie kenmerkt – en zeggen ze hoe gelukkig ze zijn. Verder schrijven ze dat zolang dit geliefde kasteel overeind staat, ze met hun schaduwen de kamers zegenen waarin zoveel generaties gelukkig zijn geweest. Deze brief deed me heel erg denken aan een eerder project waarbij ik werkte met wensen aan God. Gelovigen hadden ze achtergelaten op kleine papiertjes in de kerk. Iemand wenste een nieuwe hond; iemand wenste te trouwen met Christian maar als dat niet kon was iemand anders ook goed; iemand wenste veel geluk aan haar familie. Er zat zoveel poëzie in die boodschappen. Net als bij de gravinnen bleek dat uiteindelijk iedereen hetzelfde wil: lang en gelukkig leven.’

Het tweede werk, *The Afternoon*, staat op de cover van dit Magazine. ‘In dit werk roep ik een eerder dromerige sfeer op. Ik ben er diep verzonken in mijn gedachten.

Het is een moment van intense introspectie met gedachten die net als mijn lichaam helemaal opgaan in het patroon van de stof. De kamer waar deze stof oorspronkelijk de muren sierde, was een slaapkamer waar een graaf zich vermoedelijk ook geregeld terugtrok om te lezen, weg van zijn gezelschap. Het is voor mij daarom ook een plek waar ideeën ontstaan of kennis wordt verworven.’

Tijdens het werkproces in het kasteel worden haar vaste productieassistente Cathy Colburn en bodypainter Daniel ‘Zimpha’ Morena bijgestaan door textielrestauratrice Jefta Lammens en fotograaf Bart Ramakers. ‘Ik vind het belangrijk dat er medewerkers uit mijn vertrouwde omgeving aanwezig zijn. Ik moet ze door en door kennen, want de samenwerking is zeer intens. Er moet zoveel besproken worden vooraleer we aan de ‘performance’ beginnen. Zo moet elke taak duidelijk zijn afgelijnd en moet iedereen zijn precieze rol kennen. Dat gaat van het openen van de deur voor buitenstaanders, wanneer ik zelf in opperste concentratie in een kamer bezig ben, over het nakijken of de stof nog voldoende mijn lichaam bedekt, tot het strijken van de meters stof die er aan te pas komen. Tijdens de performance zelf ben ik zo geconcentreerd dat ik niet afgeleid mag worden door de kleinste details. Ik was ook heel erg blij te kunnen rekenen op de discrete, maar professionele opmerkzaamheid van Jefta en Bart. Niemand anders werd toegelaten in de kamer waar we aan het werk waren.’

Terwijl Cecilia urenlang muisstil en onbeweeglijk voorovergebogen op een bankje leunt, voert Zimpha zijn uiterst precieze bodypainting uit. ‘Eigenlijk ben ik een tattooartiest en verkies ik naalden boven penselen’, lacht hij. ‘Maar voor Cecilia maak ik graag een uitzondering. Ik leerde haar kennen in Peru en dankzij haar heeft mijn carrière een vliegende start genomen. Ik heb intussen een eigen tattooostudio in Lima en New York.’ Enkel met een goed getraind oog, zonder sjabloon of foto, mengt Daniel de basiskleuren. Hij brengt de tekening in de exacte tinten over op de huid van Cecilia, zodat die perfect opgaat

in de achtergrond. ‘De huid van Cecilia is als canvas. Het is heel belangrijk dat ze stil blijft zitten. Want van zodra ze zou bewegen, krijg je zichtbare barstjes in de beschilderde huid.’ ‘Stilte is mijn beste gezelschap’, vertelt Cecilia, terwijl door de AirPods van Zimpha de hardrocktonen van AC/DC weerklinken.

Cecilia ontpopt zich met haar gecamoufleerd lichaam tot een kameleon die helemaal opgaat in de kleuren en patronen van de achtergrond en het textiel waarmee ze zich omhult. Zo verdwijnt ze compleet in haar omgeving en smelt er mee samen tot één geheel. ‘Mijn werk wordt wel eens camouflagekunst genoemd. Ik ben in mijn leven al verschillende keren geëmigreerd naar een ander land. Het is pas sinds ik mijn man leerde kennen dat ik mij definitief in Philadelphia heb gevestigd. Aanvankelijk had ik wel wat moeite om mij aan te passen aan mijn omgeving. Maar na een tijdje ging ik er wel in op. Migratie is dan ook een belangrijk thema in mijn werk geworden.’

Cecilia leeft zich bij elk nieuw werk in in een nieuwe rol en trekt zich terug achter de schermen om er zich totaal mee te kunnen vereenzelvigen. Theater ligt haar dan ook heel erg nauw aan het hart. ‘Toen ik begon met mijn studies kon ik niet beslissen wat ik zou gaan doen. In het begin combineerde ik een theateropleiding met een opleiding in de beeldende kunst, wat al gauw onhoudbaar werd. Uiteindelijk heb ik moeten kiezen en het werd beeldende kunst. Stilaan ben ik me beginnen realiseren dat wat ik doe eigenlijk best veel lijkt op het werk van een acteur. Daarmee verdween ook de onrust.’

‘Het werkproces is voor mij een meditatieve performance waaraan ik in opperste concentratie moet kunnen beginnen. Tijdens mijn verblijf in Hingene logeerde ik in het Atelier van Antonine in een erg rustgevende omgeving. Dat hielp me wel. Mijn dag begon telkens rond vijf uur met een meditatie om in de juiste sfeer te komen. Rond acht uur begon Zimpha met het zoeken naar de juiste kleuren en het beschilderen van mijn lichaam. Pas in de late namiddag

PRINT & PAINT

350 jaar bloemen op katoen

Daniel Morena, Cecilia Paredes & Cathy Colburn

was het schilderwerk helemaal klaar en kwam de fotograaf kort langs om het portret te maken. Pas als het definitieve beeld was vastgelegd, volgde de ontlading, wat telkens weer een heel emotioneel moment was. En het was pas toen dat we voorzichtig op de deur klopten. Cecilia hield nog heel even de stilte aan en fluisterde haast onhoorbaar: 'Something happened today and it was very beautiful.' ■

VEERLE MOENS
Kasteel d'Ursel

PODCAST

Tijdens haar verblijf in het kasteel werd Cecilia Paredes gevolgd voor een podcast in de reeks *In the Studio* van BBC World Service. Je kan deze podcast beluisteren via:

www.bbc.co.uk

Na een lange restauratie worden de kamers in het kasteel opnieuw helemaal aangekleed met bedrukte en beschilderde stoffen, zowel uit India als uit Europa. De oudste stukken dateren uit het midden van de 17de eeuw en de jongste werden pas in 1967 geplaatst. Samen vormen ze een unieke collectie: in geen enkel ander kasteel sieren zoveel katoenen bespanningen de muren.

Tijdens PRINT&PAINT kan je ze voor het eerst komen bewonderen. We vertellen het verhaal van de restauratie en de ontstaansgeschiedenis: van het productieproces en technieken tot de motieven en de kleuren. Daarvoor kunnen we rekenen op tientallen bruiklenen uit de collectie van het MoMu (Antwerpen) en enkele pareltjes uit adellijke privécollecties. De katoenen stoffen werden immers niet alleen gebruikt om muren te decoreren, maar ook om kleding te maken of meubels te bekleden.

Net als in onze vorige tentoonstellingen *SWEET18. Hedendaagse kunst, mode en design*, geïnspireerd door de achttiende eeuw en *The Beauty of the Beast. Dierenkunst van oude en nieuwe meesters* combineren en confronteren we het historische verhaal met werk van hedendaagse kunstenaars en ontwerpers. Er is werk te zien van onder andere Cecilia Paredes, Les Monseigneurs, Kristine Fornes, Alice Pilastre, Isabel De Vos, Aiko Tezuka, Clothilde Gosset, Emilie Faïf, Dirk Van Saene en Dries Van Noten.

PRAKTISCH

Van 21 mei t.e.m. 11 oktober 2020
Open voor individuele bezoekers
op zon- en feestdagen van 13 tot 18 uur

BOEK NU AL JE GROEPSBEZOEKI

Groepsbezoeken zijn mogelijk op wekdagen. Verzamel nu al een groepje familie of vrienden en leg je favoriete datum vast via info@kasteeldursel.be. Voor of na je rondleiding kan je ook genieten van een afternoon tea in de spiegelzaal. Bekijk alle groepsarrangementen op www.kasteeldursel.be.

WORKSHOPS

Aansluitend bij de thema's van de tentoonstelling organiseren we ook een aantal workshops. Hou onze website in de gaten voor het volledige programma.

HISTORISCHE PUBLICATIE

Naar aanleiding van deze tentoonstelling verschijnt de zevende historische publicatie van het kasteel. Meer informatie lees je in het volgende Magazine.

AGENDA

Cursus Dansen als een edelman

Zaterdag 1 februari en 28 maart 2020
10 tot 17 uur · 40 euro per dag
(incl. lunch, dranken, koffie en taartenbuffet)

Waag je onder leiding van dansmeester Lieven Baert aan enkele originele figuurdanses van Europese dansmeesters tussen 1760 en 1830. In oude handschriften en boeken vond hij dansbeschrijvingen voor 8, 12, 16 of 24 dansers. Deze dansen werden vroeger waarschijnlijk op een bal gedemonstreerd door de lokale adel of leerlingen van een dansschool. Ze zijn te omvangrijk om te dansen op een Winterbal, maar perfect voor een voorjaarscursus. Omdat de muziek voor deze dansen nog nooit werd opgenomen, kunnen we rekenen op pianist Lionel Bams. Hij zorgt voor live begeleiding op onze Steinway B.

Ook dames en heren zonder partner zijn van harte welkom. Voor deze lessen heb je geen historisch kostuum nodig: gemakkelijke kleding en schoenen volstaan. Omdat de dansen iets gecompliceerder zijn, is de cursus vooral geschikt voor mensen met enige ervaring (die bijvoorbeeld al eerder hebben deelgenomen aan de lessen in het kasteel).

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

Concert met Frank Theuns & Bertrand Cuiller

Zondag 2 februari 2020
van 11 tot 12.30 uur · 17 | 15 | 8,50 euro

Een groot deel van Bachs instrumentale oeuvre kwam tot stand tijdens zijn verblijf aan het hof van Köthen (1717–1723). We horen composities die dateren uit deze 'Köthener Zeit'.

De zes partita's voor klavecimbel, dateren uit de periode waarin Bach werkte als cantor te Leipzig (1725–1731). Frank Theuns heeft een uitgesproken interesse voor historische instrumenten, wat hem al vanaf zeer jonge leeftijd leidde tot het bespelen van de traverso en de blokfluit. Naast Frank staat de getalenteerde klavecijnist Bertrand Cuiller op het podium.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Cuarteto Quiroga

Zaterdag 8 februari 2020
van 20 tot 21.30 uur · 20 | 18 | 10 euro

De musici van dit Madrileense kwartet worden alom geprezen om hun rijke kleurenspeel,

Na de geslaagde Winterbals kan je opnieuw leren dansen als een edelman!

hun onweerstaanbare energie en het directe contact met het publiek. Je hoort hen in al hun veelzijdigheid: met een herontdekt juweeltje van de 18de-eeuwse Spaanse hofcomponist Gaetano Brunetti, met Mozarts prachtige dissonantenkwartet en met het meeslepende, op Zuid-Amerikaanse volksmuziek geënte kwartet van Alberto Ginastera.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Klasconcert Viool

Woensdag 12 februari 2020
16, 17.30 en 19 uur · gratis (geen reservatie nodig)
De leerlingen van de vioolklassen van Hilde Pijnenborg en Fedra Coppens geven het beste van zichzelf tijdens een toonmoment.

Info
hildepiijnenborg@gmail.com
0496 51 98 18

Concert met het Kugoni Trio

Zaterdag 7 maart 2020
20 uur · 17 | 14 | 8,50 euro

Het Kugoni Trio is met zijn unieke bezetting – piano, viool en saxofoon – een graag geziene gast op de nationale en internationale podia. Met het programma BE Kugoni stellen ze vijf vooraanstaande Belgische componisten voor: Piet Swerts, Wim Henderickx, Jeroen D'hoë, Mathias Coppens en Pieter Schuermans.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concert met Yasuyo Segawa

Zondag 15 maart 2020
11 uur · 16 | 14 | 8 euro
Lees meer op pagina 8 en 9.

Info en reservatie
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

Concerten

La Primavera Pianistica Competition

Dinsdag 17 maart, donderdag 19 maart en zaterdag 21 maart · 20 uur · vrije bijdrage

Lees meer op pagina 8 en 9.

Info en reservatie
Kasteel d'Ursel

Kinderkunstenfestival SuperVlieg

Zondag 26 april 2020
van 13 tot 18 uur · 6 | 4 euro

SuperVlieg keert opnieuw terug naar het kasteeldomein. Wees welkom voor een fijne familiedag met een programma om van te smullen!

Info en tickets (vanaf april)
CC Ter Dilft | 03 890 69 30 | www.terdilft.be

De grote salon met het roze behang

Kort voor de verkoop van het kasteel in 1973 maakte Roland d'Ursel een kleine fotoreportage. Van de negen foto's wijdde hij er drie aan de grote salon met het roze behang. Nadien werd het kasteel leeggemaakt en startte er een moeilijke periode met minder doordachte verbouwingen, leegstand en vandalisme. Vanaf 1994 werd de provincie Antwerpen eigenaar. Het roze behang kon worden gered en gerestaureerd. In 2009 gaf Stéphane, tiende hertog d'Ursel, een groot aantal familie-

stukken in bruikleen. Zo vonden de porseleinkast, het bureau, enkele fauteuils, het portret van hertog Robert en dat van hertog Charles opnieuw een plaatsje in het kasteel. De kristallen luster kreeg zelfs een nieuw leven in onze vakantie-woning, het Atelier van Antonine, uiteraard met hertogelijke goedkeuring. Het Japanse kamerscherm, het familieportret op de ezel en het portret van hertogin Antonine worden nog steeds gekoesterd door andere familieleden.

